

helyzetének megjavításához ilyen intézkedések kellenek és célravezetők. Akik azt hiszik, hogy meg kell „oldani” és így, a „zsidókérdést”.

Hiába mondják, hogy ez a javaslat csak humor dolgában tökéletes, mi nem tudunk a humornak olyan magaslatára emelkedni, amelyre szükség volna. Erre legfeljebb a szabadelvű, keresztény képviselők képesek. Hiába mondják a Budaváry adataira, hogy: mese! mi tudjuk, hogy ezeket a meséket az antiszemita agitáció valóságokként vitte át a nép köztudatába. Hiába mondanak vicceket Budaváry Lászlóról, akit Buturescunak hívtak azelőtt: mi nem tudunk rajtuk nevetni. A megdöbbenéstől nem fakadhat mosoly ajkunkon.

Mi azt hittük, hogy semmi dolgunk sem lesz ezzel a javaslattal. Hogy Budaváryt ezért a beszédéért a keresztény sajtó fogja megtámadni és megleckéztetni. Mi azt hittük, hogy ott, a helyszínén, a szónokot keresztény képviselőtársai fogják letorkolni s hogy nekünk, zsidóknak, nem lesz e szégyenletes eset körül semmi szerepünk. Mert meggyőződésünk, hogy Budaváry javaslata nem a zsidók ellen irányul, de a magyar nemzet presztízse ellen s hittük, hogy ezt a jellegét minden igaz magyar politikus azonnal fel fogja ismerni. Azt hittük, hogy ártatlan vádlottként nem lesz egyéb dolgunk, mint szótlanul hallgatni az ügyész s a védő csatáját ebben az ügyben, de megdöbbenésünkre kiderült, hogy tévedtünk.

A beszéd elhangzott és szinte ellentmondás nélkül hangzott el. A nemzetgyűlés naplója aznap lezárult anélkül, hogy akadt volna valaki, aki érdeme szerint foglalkozott volna Budaváry László vádjával.

Ó, mi tudjuk, hogy beszélt egykor Istóczy is a képviselőházban. Utána azonban mindenkor felállt Tisza Kálmán, Irányi Dániel vagy Mezei Ernő és a ködös és piszkos felhőket, amelyek elhomályosították a magyar törvényhozás napjának mindenkire való tündöklését: eloszlatták néhány ragyogó és varázsos mondattal. Most ehhez senkinek nem volt bátorsága. Népszerűségét nem merte kockáztatni senki.

Vagy azért nem kockáztatta, mert úgy találta: nem érdemes? Nem érdemes verébre ágyuval löni? Nem kell Budaváryt komolyan venni? Jól van. Mi nem vesszük komolyan őt. De most, amíg nem késő, megkérjük a keresztény politikusokat, hogy vegyék komolyan *ők!* A kurzus az ő jegyükben áll, az ország szeme, a világ tekintete, a történelmi felelősség nem rajtunk van, de rajtuk. Nem rólunk van szó, de: róluk. A jogfosztást, a méltánytalanságot, a gyalázatot mi legfeljebb csak elszenvedjük. *Ők* azok, akiket a cselekvés illet. Szenvedni nem szégyen s gyalázatot elszenvedni sokkal kisebb szégyen, mint gyalázatot elkövetni.

Keresztény politikusok véleménye Budaváry javaslatáról.

Hogy a magyar zsidóknak mi a véleménye Budaváry ur gyönyörű javaslatáról, azt itt nem kell külön részletezni. Annál érdekesebb, hogy mi róla a véleménye keresztény nemzetgyűlési köröknek? Budaváry ur javaslatáról az *Egyenlőség* számára keresztény politikusok a következő nyilatkozatokat bocsátották rendelkezésre:

ANDRASSY GYULA gróf:

— Nem is megyek annak taglalásába, amit Budaváry indítványában javasol. Ilyen kérdésben így nem lehet beszélni. Elvárom, hogy a kormány akadályozza meg az ilyen egyéni akciót. Avatkozzon az ilyen kérdésekbe be, ha a szóbanlevő dolgok nem időszerűek. Ha pedig olyannak találja, saját felelősségére nyujtson be javaslatot és ő vezesse az akciót.

BOTTLIK JÓZSEF, a nemzetgyűlés alelnöke:

— A javaslatot megszavaztam, helyesebben a kérdésnek tárgyalásra való kitűzését szavaztam meg felállással; — ami két különböző dolog.

— Azt tartom ugyanis, hogy politikai hiba lett volna, ha a kérdést tárgyalásra ki nem tűznék, mert ez további izgatásra adott volna alkalmat, amit a közrend fentartása érdekében mindenképpen kerülni kell. Az indítványt, bármennyire *b a d a r s á g* is, csak hadd vegyék tárgyalás alá. Majd akkor beszélünk tovább.

PALLAVICINI GYÖRGY ögróf:

— Az a nézetem, hogy a „zsidókérdést” nem lehet indítvánnyal elintézni. A kormány kötelessége, hogy programjához hiven foglalkozzon a dologgal és az általa szükségesnek talált intézkedéseket megtegye és a nemzetgyűlés elé vigye. Már első hallásra is Budaváry indítványában csupa olyan dolgot vettem észre, amelyek a magyar jogfejlődésnek és szellemének ellentmondanak.

SZILÁGYI LAJOS dr.:

— Én külpolitikai, de az irredenta szempontjából is legnagyobb mértékben károsnak tartom a kérdésnek ilyen tárgyalási uton való napirenden tartását. A szavazásnál Apponyi Albert után indultam. Jobb keresztény, mint Apponyi, pedig sohasem akarok lenni.

KEREKES MIHALY:

— Budaváry indítványával annyiban értek egyet, hogy a zsidókérdés valamilyen megoldását én is helyeslem. De erre Budaváry indítványát nem tartom alkalmasnak. Abban, hogy ez az indítvány formálisan tárgyalassék, nem nyugodnék meg, ellene heves és erős opposzióba mennék. Mondom, azt elfogadom, hogy van zsidókérdés. De az ellen már most tiltakozom, hogy olyan kijelentéseket tehessenek, mintha nem volna hazafias zsidóság.

— A földreform kérdésénél engem nem az a szempont vezet, hogy zsidó föld-e, vagy nem zsidó, hanem az, hogy van-e szükség ott és azon a vidéken földre, igen, vagy sem.

— Különbben olyan formában, ahogy azt Budaváry gondolja, ez a kérdés tárgyalás alá sohasem kerül.

BERNOLAK NANDOR:

— Nem tudok mást mondani, mint hogy: nem komoly, éretlen tervnek tartom Budaváry javaslatát, amely ellenkezik a joggal és méltányossággal. Engem állásfoglalásomban ez a szempont vezetett.

— Hogy „zsidókérdés“ van, ezt tagadni nem lehet és hogy ezt rendezni kell, ezt is állítom. De az én meggyőződésem szerint a jognak, igazságnak és a nemzet egyetemes érdekeinek figyelembevételével.

GRIEGER MIKLÓS:

— Az én véleményem, hogy a dolog nagyon kényes. Valamit kell tenni, azonban a keresztény felebaráti szeretet sérelme nélkül. Épp ezért teljes egészében nem fogadom el Budaváry javaslatát és hogy sebtiben ragadják ki egy példát: a zsidók politikai jogoktól való megfosztásának feltétlen ellensége vagyok.

A SZERKESZTŐSÉG MEGJEGYZÉSE:

A nyilatkozó képviselő urak mind megegyeznek abban, hogy „van zsidókérdés, melyet meg kell oldani.“ Mi szerintünk van „zsidókérdés“, mert mesterségesen csinálják. Abban a pillanatban, mikor elhallgat az antiszemita agitáció és visszatér a társadalmi béke, nincs többé zsidókérdés.

A bolsevizmus harca a zsidóság ellen.

— Az Egyenlőség bécsi szerkesztőségétől. —

Bécs, augusztus 8.

Bécs, Ausztria és Felsőmagyarország újból szerencsétlen galíciai menekültekkel van tele. A hatszor elpusztított Keletgaliciát most hetedszer pusztítja az orosz bolsevizmus. Ungvártól Kassáig, Lundenburgtól Bécsig öntik a vonatok üzött, árva hittestvércinket, kik halálra váltan menekülnek a „zsidó“ kommunizmus elől. A vörös hadsereg kiméletlenül bánik a galíciai zsidókkal, épp oly kiméletlenül, mint ahogy a zsidó testületekkel elbánt Oroszországban.

Tudvalevő, hogy a bolsevizmus hadat üzent minden vallásnak, így a zsidónak is, azonban nemesak a vallási alapon álló zsidók szenvednek alatta, hanem a nemzeti alapon szervezkedettek is, kiket viszont mint nemzeti „reakciót“ üldöznek. Érdekes adatokat tudtam meg erről feltétlenül hiteles helyről a legutóbbi napokban.

A zsidóság katasztrófája Oroszországban a gazdasági romlással kezdődött. Tekintetbe kell vennünk, hogy Oroszország zsidó tömegeinek túlnyomó része kispolgárokból állott, vagyis azon elemből, mely legtöbbet szenvedett a bolsevik reformoktól. Míg a gazdag polgárság sorsára hagyta orosz földön levő birtokát és vagyonát és a külföld felé menekült, addig a kispolgárok nem rendelkeztek anyagi eszközökkel a menekülésre és mindenüket elvesztették. És ezen kispolgárok — mint már említettem — legnagyobb részben zsidók voltak. Nem igaz tehát, amit állítanak, — hogy a zsidók támogatják a bolsevikieket.

A zsidók többsége tönkre van téve, a tulajdonképpen vett polgári osztály természetesen kommunistaellenes, másrészt az orthodox zsidók elégtelenség a bolsevikiek vallásellenességével.

A második ok, mely a zsidókat a bolsevikiek ellen küzdők közé sorozza, erkölcsi helyzetük. A polgárháboru két tűz közé dobta a zsidókat. Az egyik oldalon állanak a bolsevikiek, kik a zsidókat üldözik, mert „burzsoák“, a másik oldalon Denikin önkéntes hadserege, mely gyűlöli a zsidókat, mert „bolsevikiek“ és mely boszut áll rajtuk azért, mert Trotzky zsidó. Az egyik oldalon tehát a gazdasági tönk, a

másik oldalon a tömeggyilkosságok és pogromok. Oroszország ama részei, melyek gyakrabban voltak a polgárháboru színhelyei, zsidó vértől vannak átázva. Különösen nagy mértékben szenvedett az Ukrajna. A hírhedt Petljura által keltett nemzeti mozgalom a zsidó népnek százötven ezer emberéletebe került. A kis városok és falvak teljesen el vannak pusztítva, ki vannak irtva. Vannak helyek, hol a zsidó lakosságot az utolsó emberig lemészárolták. Petljura csapatai, valahányszor valamely városba bevonultak, a zsidók mészárlásával kezdték ténykedésüket. — Ezzel szemben viszont a bolsevikiek megszüntették az összes zsidó hivatalokat, mint az „ellenforradalom gyújtóit“. Az orthodoxokat, a reformereket és a cionistákat tuszokként fogták el és börtönökbe vetették. A lakosságnak nem volt módja a külfölddel érintkezni és tájékozást szerezni a zsidó ügyek helyzetéről. Ily körülmények között — természetes — a legtöbb Palesztináról érdeklődnek. Amint Denikin hadserege Odesszába ért és amint külföldi hírekkel megjelent az első gőzhajó, az odesszai angol konzulátust is a zsidó lakosság ezrei rohanták meg, kik mind csak egy dolog iránt érdeklődtek: „Mikor mehetünk már Palesztinába?“

Odesszában és egész Dél-Oroszországban a bolsevik csapatok betörése és távozása közötti időszakokban a zsidó hitközségek és szervezetek folytathatták működésüket. És mivel a kommunisták az utolsó két évben három ízben hódították meg és hagyták el a várost, a hitközségek működése háromszor kezdődött és háromszor szakadt meg.

A bolsevizmus ellenségeskedéssel viseltetik a faji alapon szervezett zsidósággal szemben is, melyet ellenforradalmi és polgári pártnak tekint, mert a bolsevizmus nemzetközi jellegű, míg a faji zsidók természetesen nacionalisták. És mivel a bolsevizmus alatt nem engedélyeztek semmiféle ujságot, társulatot, mely nem kedvezett a bolsevizmusnak, a szervezett zsidó működésnek meg kellett szünnie. A zsidó lakosság helyzete egészében szomorú: a tönk, a betegségek, a lehetetlenség, hogy a pokoli földet elhagyhassák, különleges sullyal nyomja a zsidók vállait.

Uj zsidó főgimnázium Debrecenben.

Mint illetékes helyről értesülünk, a debreceni statusquo izr. hitközség főgimnáziumot állít fel, melynek négy alsó osztályát már a jövő 1920/21-ik tanévben megnyitja. A nagy áldozatokat követelő dicséretes lépésre az indította a debreceni hitközséget, hogy a zsidó tanulók a debreceni felekezeti (református és róm. kath.) főgimnáziumokból, helyszüke miatt, már tavaly nagyszámban kiszorultak és az idén még kevesebb zsidó tanuló fog a felekezeti gimnáziumokban elhelyezést nyerni.

Ezenkívül az a hazafias szempont is vezérli a hitközség vezetőségét az új középiskola felállításánál, hogy módot nyújtson a közeleső, de jelenleg — sajnos — idegen uralom alatt álló területen lakó hittestvéreknek, hogy gyermekeiket magyar nyelven és magyar szelvényben nevelhessék.

Az új főgimnázium létesítésének mozgalmát Gutfreund Sámuel, a hitközség nagyérdemű előjárója indította meg.

A zsidóság életelve az erkölcs. Vallása erkölcsen akar lenni és az is. Isten szeretete: Isten megismerése. És Isten megismerése: az emberiség erkölcsi céljának felismerése.

Hermann Cohen: Kant filozófiájának belső vonatkozásai a zsidósággal. 1910.

Mi lesz a gyermekeinkből?

A szülők nyári gondja az idén különös sullyal nehezedik sok zsidó családra: mi lesz azokból a gyermekekből, akik júniusban befejezték a négy népiskolai évet és most a középiskolába kíváncsognak? Nem fogja-e már a küszöbön utjokat állani a rosszakarát, az elfogultság, az ősi gyűlölködés? A zsidó szülő tudvalevőleg vagyoni helyzetén és társadalmi állásán fölül roppant áldozatot hozott, hogy gyermekeit iskoláztassa; hogy a maga korlátolt, szűk köréből kiemelje; hogy az ott-honi szűkebb körből a világi tudás, műveltség és társadalmi pozíció világosságába vezesse. A falusi szatócs, a szegény utcasarki hordár érzésben úgy gondolkodott — és ezt elégszer szemére lobbantották neki is, egész fájának is — mint Homeros nemes Hektora, aki azt mondta Astyanaxnak, a kis fiának: légy különb apádnál! És csakugyan, aki valaha mélyebben belétekintett a magyar középiskolák életébe, az láthatta minden júniusban (akkor még az iskolai év végén irtak be a következőre) azt a nyüzsgést, versengést, tülekedést, amely a középiskolák kapuit ostromolta s amelynek főrészesei bizony a mi hitfeleink voltak. Senki igazságos és elfogulatlan, nem meri állítani, hogy az ő jelentkezésük csak egy másfelekezeti fiut is kiszorított volna az iskolából. Ők csak tódultak és könyörögtek és követelődtek azért, mert a gyermekük sorsát mindenekelőtt és mindenáron biztosítani akarták. És ez a legtöbbször sikerült is nekik.

Mi lesz az idén? Fog-e most is sikerülni? Számptalan házban nyugtalankodik a szülei aggodalom: a fölvételi vizsgálat, amelyet a közoktatásügyi miniszter a múlt hónapban rendeletileg életbe léptetett; lesz a gát, amely megtöri a szabad versengést és utját állja a zsidó felekezeti fiatalság beözönlésének a középiskolába. Ez a rettegett *numerus clausus* egy álcázott formája. Ez a fölvételi vizsgálat lesz a kapu, amelytől el fogják utasítani a „nem kívánatos elemeket“.

Aki magyarnak és még hozzá zsidónak született, annak manapság olyan sok a gondja, izgalma, fájdalma, hogy legalább ettől az egytől szeretnők megkímélni. Szeretnők fölvilágosítani az érdekelt és érdekelt-ségében rettegő közönséget, hogy erre az egyfajta pánikra aztán nincs komoly oka. Megnyugtató szavunk nem alapszik léha föltevéseken vagy ma szinte komikusan ható optimizmuson, hanem a tények tiszta ismeretén és tárgyilagos mérlegelésén. A miniszter ugyanis a fölvételi vizsgálatok vezetésével mindenütt a tanári testületet bizta meg. Ez a tanári testület, amennyire mi közvetlen szemléletből és vagy negyvenesztendő tapasztalásból ismerjük, a fölvételi vizsgálaton más, mint tisztán intellektuális mértéket alkalmazni nem fog, a tárgyi igazságtól el nem tántorítható, arra pedig semmi esetre sem lesz kapható, hogy a kis jelölt nyelvtani, történelmi vagy számtani tudását felekezete szerint osztályozza. A lelkiismeretes tanár bizonyára örül azon, hogy nem kapja többé rostálás, fölülvizsgálás nélkül a nyers anyagot, amelyet a népiskola ugyszólván földolgozatlanul vetett eléje, úgy hogy néha két-három évig volt kénytelen verejtékesen dolgozni, amíg osztályát, hogy úgy mondjam, *gimnázia bilissé*, a közép-

iskolai tanulmányokra egészében képessé és alkalmassá formálta. De ugyanez a lelkiismeretes tanár nem lesz olyan léha és olyan könnyelmű, hogy amidőn módjában van a fölvételi vizsgálaton rostálnia, fölvegyen az osztályába pusztán felekezeti okokból hasznavehetetlen elemeket is, amelyekkel neki kell majd évekig, meddő küzdelemben vesződnie; és visszautasítson megint csak felekezeti okokból olyanokat, akikről a fölvételi vizsgálat alapján azt várhatja, hogy szép és nehéz munkáját megkönnyítik és megjutalmazzák azzal, hogy gyümölcsözővő teszik.

Minden józan pedagógiai belátás ellene szól tehát annak, hogy a fölvételi vizsgálatokat egyoldalú felekezeti szempontok irányítsák. De még inkább ellene szól a magyar középiskolai tanárság ismert mentalitása, emelkedett gondolkodása, tisztult erkölcsi világnézete. Szívesen és jogos büszkeséggel szoktunk hivatkozni a magyar birói kar függetlenségére. Elismerjük e függetlenség nagy morális értékét. De egyenesen melléje állítjuk a magyar tanári rend függetlenségét, noha erről ritkábban esett eddig szó. A magyar középiskolák tanársága súlyos, válságos körülmények között szolgáltatva bizonyítékát meg nem ingatható, meg nem vesztegethető függetlenségének. A multak politikai harcai fölött mindig példaadó magasságban állott a pártok fölött. A háboru alatt vérrel pecsételte meg hazaszeretetét és áldozatkészségét. A két forradalom viharában legnagyobb részt mint fékező, konzerváló, a nagy hagyományokat őrző erő állott s ezzel üdvös mintát adott a lobbánékony, könnyen félrevezethető ifjuságnak is. És ne feledjük el neki azt se, hogy szegénységét a mai rettentő gazdasági viszonyok nyomása alatt annyi önérettel, annyi nemes méltósággal, oly önmegtagadással viseli, lázongás és zugolódás nélkül, rongyos ruhában, üres gyomorral, de fölemelt homlokkal és tiszta kézzel, hogy ebben is disze, tükre lehet a magyar értelmiségnek.

Ezt a rendet semmimódon sem lehet megvesztegetni, sem az igazság útjáról eltéríteni. Ennek a rendnek kezébe nyugodtan tehetik a szülők gyermekeik sorsát. A magyar műveltség oszlopai nem fogják megtagadni magukat. A magyar tehetség nevelői nem fognak a tehetség ellenségévé szegődni. A magyar tudás fáklyái nem fogják szándékosan, rendszeresen kioltogatni a tudás apró fáklyáit. Vajha minden ügyünk olyan jól állna, mint a magyar nevelés és oktatás ügye annak a rendnek kezében, amelyre a jövő reménysége, a magyar nép fölgyógyulása és fölemelkedése, az elkövetkező nemzedék munkára és harcra készítése bízott!

Fölépitik a zsidó leánygimnáziumot.

A pesti izraelita hitközség hozzáfogott nagyszabású iskolaprogramja megvalósításához. A hitközség egyelőre az új iskolák közül csak a fiu- és leánygimnáziumot indította meg. A leánygimnázium számára a Munkácsy-utcai árvaházat foglalták el, amelyet már át is alakítottak, hogy az iskola ott helyet találjon. A gimnázium öt osztályát az épület első emeletén helyezik el. A fiugimnázium a Wesselényi-utcai polgári iskolában talált elhelyezést. Fentartják továbbra is a polgári iskolákat is, mert a numerus clausus a középiskolákban is fenyeget. A pesti hitközségnek most már van polgári fiu- és leányiskolája és fiu- és leánygimnáziuma.

Az iskolák fentartásáról való határozat aktuálisá tette a leánygimnázium igazgatói állása betöltésének kérdését is. Erre az állásra a gimnázium tanári karának *Wirth Kálmán* a jelöltje, aki eddig a zsidó polgári iskolának volt a tanára. Az igazgató kinevezése a tanév megkezdésekor történik meg.

Vallás és morál: ut az Istenhez és ut az emberhez, egybeesnek és egyet jelentenek.

Max Wiener: A próféták hite. 1912.

Nem ok nélkül mondotta a régi bölcsök egyike, hogy az emberek csak úgy cselekednek Istenhez hasonlóan, ha jót tesznek. Mi lehet főbb jó annál, mint ha mi halandók az örök Istent igyekezőnk utánogni?

Philo: De specialibus legibus IV.

multak. Imádkoznotok kellene, szeretni egymást, összefogni, összetartani, könyörögni és bőjtölni, éjjel és nappal, nektek és mindenkinek, aki életben maradt és könyörögni hozzánk és engesztelni minket és bocsánatot kérni tőlünk, hiszen értetek pusztultunk el, értetek, akik tovább éltek, értetek, értetek, értetek . . ."

Ki bírja el soká ezt a szózatot? A vonat szerencsére megáll.

Órháznál vagyunk, töltésen. A váltóór rámutat a jelzőre: meg kell várunk a szembejövő vonatot.

A vasuti töltés oldalán, egy-két méterre alattunk, megint temető. Külön elkerítve, vékony fallal. A napban csakugy szikrázik a fehér kavics, amivel fel van töltve. Száz és száz sir, s egyiken sincs semmi felírás.

És a temető kapuján ez a pár szó:

Cimeterra dei anonymi.

A névtelenek temetője!

Itt nyugszanak azok a hősök, akiknek már nem tudták a nevét megállapítani. A sirokon nincsenek nevek. Itt nincsen nemzetiségi különbség; olasz, magyar, osztrák egymás mellett. Mindeniknek a dombján kis oszlop, a csata dátuma, amely után megtalálták a névtelen halottat a mezőn.

És a temető kapuján még egy felírás:

Catholici, Ebrei, Protestanti.

Katholikusok, zsidók, protestánsok. Együtt, kivétel nélkül. Testvéri békességgel, az örök álomban.

A mozdony pöfékel; várjuk a szembejövő vonatot, addig nézhetjük a névtelenek temetőjét.

A sirok között két ember látszik: magas, őszszakállu férfi, cylinderben, a kezében imakönyvvel. És fekete selyemruhás öreg asszony. Nem lehet más, mint a felesége.

A viselkedésük különös és feltűnő. A férfi megáll egy-egy sirnál és felemeli a könyvet. A könyv: zsidó imakönyv. A férfi imádkozik. Akkor az asszony lehajol és egy kavicsot tesz a sirra. Egy pillanatig állnak némán, mereven. Azután a következő sirhoz lépnek. És akkor előlről kezdődik: a férfi imádkozik, az asszony lehajlik és egy kavicsot tesz a sirra. És mennek tovább.

Lehetnek ugy a temető közepén. Legalább száz sirnál végezhettek el ezt a szertartást.

A váltóór rájuk mutat:

— Már két napja vannak itt. Az órházban lakaak, itt nálam. Idegenek.

— Mit keresnek?

— A fiuk sirját. Az egyetlen fiuk elesett és idetemették a névtelenek közé. Nem lehet tudni, melyik a sirja. Most végigjárják mind a sirokat, — mintha mindegyikben az ő fiuk lenne eltemetve.

. . . Az ősz zsidó férfi ebben a pillanatban feltekint a vonatra, melynek ablakai telve vannak kíváncsi, meghatott közönséggel. Megismerem. Nagyvárad elökelő orthodox zsidó ember. Megfordultam nála, laktam is a házában. Ismertem az elesett fiát is; huszonhét éves zsidó ügyvéd volt. Lassan, észrevétlenül, kegyelettel intek feléje. Rámnéz: megismer. A fejével szomorúan, csöndesen bólint.

Felém mutatja a héber imakönyvét. Azután a feleségét figyelmezteti rám. És az öreg asszony könnybe-lábadt szemmel, a két kezét tárja felém. A két keze tele van kavicsokkal.

És akkor az öreg ur felszól hozzám, magyarul, öszszetört hangon:

— *Sirkövet állítunk.*

. . . Én bólintok, hogy megértettem. Igen: sirkövet állítanak. Sokszáz sirkövet. Minden sirra leteszik az emlékezés kicsiny követ, amellyel az ősi zsidó hagyomány szerint övéi sirját ékesíti a temetőlátogató. Kicsiny kő, jelezd a halottnak, hogy itt voltunk, nála. És a névtelenek temetőjének minden egyes sirjánál megállnak és elmondják a *Menucho nechónot* és leteszik a kis kövecskét és minden egyes sirnál azt hiszik, hogy talán itt, talán ebben alszik az ő fiuk. És minden sir megkapja az emlékjelet. És így megkapja biztosan az ő fiuk is.

. . . A vonat füttyent. Egy pillanat alatt eltűnik a névtelenek temetője és rohanunk tovább Trieszt felé.

*

Atyánk, Királyunk, írj be minket a megbocsátás és engesztelés könyvébe!

A közbeszólások.

Budaváry László eheti javaslatával szemben nincs más vigaszunk, mint az, hogy a javaslatot mégsem szó nélkül hallgatták végig a nemzetgyűlés tagjai, akadtak néhányan, akik megjegyzéseket tettek rá. Találó megjegyzéseket.

Rögtön az elején, amikor Budaváry arról beszélt, hogy a zsidókérdést meg kell oldani. *Milcsevics* János közbevetette, hogy:

— *Megoldják ők azt maguk (t. i. a zsidók), még pedig a legjobban!*

A beszéd közepét *Kerekes* Mihály szakította félbe:

— *Térjünk át a természetrendelethez!* — mondotta *Kerekes*. — *Az fontosabb kérdés!*

Budaváry ezután légből kapott statisztikai adatokat vonultatott fel. Többek között azt mondotta, hogy az ország területéből 2,715.189 katasztrális holdat bérelnek a zsidók. Erre *Kerekes* megjegyezte, hogy:

— *Nem mi adtuk nekik! A főpapok adták!* amire *Bokor György* megkockáztatta, hogy:

— *Ezt már rég olvastuk. Mondjon valami újabbat!*

De Budaváry nem tágitott. Tovább olvasta fel a legképtelenebb számokat egészen addig, amíg az álmos csöndbe bele nem szólt egy zamatos, mély hang, s azt nem mondta Budaváry adataira, nagy flegmával, hogy:

— *Mese!*

Beszéde végén a szerény képviselő koncedálta, hogy:

— *Én teljes tudatában vagyok annak, hogy az én általam összeállított indítvány nem tökéletes. . .*

. . . amire a kispapárton viharos derűtség vett erőt. *Orbók* Attila pedig megállapította a javaslatról:

— *Humor dolgában bizony az tökéletes!*

Budaváry erre valami olyasfélét mondott nagymérgesen, hogy, ugy látszik, *Orbóknak* fáj az ő javaslata.

Orbók néhány szép mondattal válaszolt. Ezt mondta: *T. Nemzetgyűlés!* Elöttem szóló Budaváry László képviselőtársam azt a megjegyzést kockáztatta, hogy engem a zsidókérdés megoldása fájdalmasan érint. Ez talán célzás akart lenni arra, mintha én zsidó volnék. Ha az volnék, nem szégyenleném, mert nagyon sok kiváló, kitűnő zsidó embert ismertem életemben, de hát csak annyit akarok megjegyezni, hogy én unitárius vagyok, ősi nemes székely családból származom és épen ott, székely földön szereztem magamnak olyan bizonyosságokat és szittant magamba olyan

tradíciókat, amelyek tiltják, hogy én egy ilyen indítványt, amelyet itt Budaváry László t. képviselőársam olvasott föl, meggyőződéssel és jó lélekkel támogatni tudjak.

Ott, ahol ötven képviselő szótlánul hallgatta Budaváryt, külön megemlítésre érdemes az a bátorság, amellyel egy új képviselő férfiasan és becsületesen állást mert foglalni a meggyőződése mellett.

Ezek a közbeszólások s ez a beszéd egyedül vizsgáló momentumai annak a délelőttnek, amelyen — 1920-ban! — ez, a kultúra, a liberalizmus, a haladás szempontjából egykép szégyenletes javaslat elhangozhatott a magyar nemzetgyűlés termében.

Kossuth Lajos más nézetten van, mint Budaváry.

A Budapesten megjelent *Független Hírlap* című ujságnak 1868 október 29-iki számában megjelent Kossuth Lajosnak Helly Ignác akkori országgyűlési képviselőhöz intézett levele. Az akkori politikai problémáknak homlokterében a magyarországi zsidók emancipációja és a berlini kongresszusnak az a határozata állott, hogy Románia köteles zsidó vallású lakosainak a polgári jogokat megadni. Kossuth Lajos természetesen az emancipáció mellett volt, de akkor Collegnoban meglátogatta az újvidéki szerb gimnázium egyik tanára, aki hazaérkezése után Kossuthnak a zsidókról tett kijelentéseit ciferditve adta le az ujságoknak. Ezt cáfolta meg és igazította ki Kossuth Lajos a Hellyhez írott háromhasábos levelében. A nagy érdekességű levélben, amelynek a magyarországi zsidóság mostani helyzetében külön érdekessége van, Kossuth többek között ezt írja:

A vallásnak nem kell, nem szabad polgári jogokban különbséget tenni — ez nemcsak természetes, hanem olyanvalami is, hogy *ma már nincs józanesszű, nincs becsületes ember a világon, aki ezt el nem ismerné.* S ha valamely állam ez igazsággal ellenkező állásra helyezkednék, az megérdemelné, hogy *a független nemzetek kerek asztalánál egyenlő jogu társnak ne tekintessék.*

Ha tehát a berlini kongresszus azt kívánta volna, hogy a romániai — mondom: a romániai — zsidók emancipáltassanak Romániában, ez tökéletesen rendén volna, ezzel csak a humanitarizmust vette volna oltalmába a fanatikus vallási intolerancia ellenében.

A levél egy másik részén Kossuth ezt mondja:

... én, amint nem tekintem a vallást akadálynak a polgári jogok terén, úgy privilegiumnak sem fogdom el.

Kossuth nem. Budaváry igen.

Nyilvános könyvtárat nyit meg a pesti hitközség.

A pesti izraelita hitközség kulturügyosztálya nagy-szabású kulturprogram megvalósításához fogott hozzá. Annak idején az *Egyenlőség* hirt adott róla, hogy a kulturügyosztály az ősszel megnyitja a nyilvános zsidó közkönyvtárat. A terv most a megvalósulás stádiumába lép. A hitközség kulturügyosztálya dr. Lederer Sándor vezetésével konferenciát tartott, amelyen dr. Szabolcsi Lajos referátuma alapján megbeszélték a nyilvános könyvtár életbelépésének összes körülményeit. A megnyitandó könyvtár tökéletesítése céljából a konferencia elhatározta, hogy megvásárolja néhai dr. Kohn Sámuel budapesti főrabbi könyvtárát, amely különösen a magyar zsidóság történelméből tartalmaz egyedülálló, érdekes gyűjteményt. Kohn Sámuel hagyatékában megvannak ezenkívül a szamaritanus irodalom kútforrásai is. A nyilvános zsidó közkönyvtárban egyesíteni fogják Kohn Sámuel könyveit Bacher Vilmosnak könyveivel, amelyeket a pesti hitközség már régebben megszerzett.

A két hatalmas gyűjtemény lesz a zsidó közkönyvtár törzse, amelyet újabb szerzeményekkel fognak kiegészíteni. A könyvtár egyelőre kétszer hetenként lesz a közönség és a kutatók számára nyitva. Sok gondot okozott a kulturügyosztálynak a könyvtár elhelyezése, végül is úgy határoztak, hogy a dohány-utcai templomépület első emeletén helyezik el. A könyvtár vezetőjének dr. Weisz Miksa rabbit, a szeminárium kitűnő tanárát kérte föl az ügyosztály, könyvtár-tisztíté pedig dr. Friedmann Gyula rabbit, a zsidó kulturott-hon jeles előadóját nevezik ki.

A pesti hitközség a könyvtár megalapításával és megnyitásával újabb hatalmas lépést tett a zsidó szellemi élet táplálására és nagyranövesztésére. Ezzel az intézménnyel a magyar zsidóság az első közkönyvtárhoz jut.

Beszéljünk őszintén . . .*)

— Az egész magyar zsidóság figyelmébe. —

Írta: Kálmán Ödön dr. jászberényi főrabbi.

„Budapestről vidékre küldött nyaraló zsidó diákok nem tudnak héberül olvasni! . . .” ezt jelenti mult heti számukban egyik vidéki kartársunk. Zsidó gyermekek elé imakönyvet tesznek s azok egyáltalán nem ismerik a betűket, mintha kínai nyelvű szöveget tennének eléjük . . .

A hitoktatás oly sebünk, melyet bármikor megérintenek, égetően fáj; oly kelevény, mely állandóan gemyes és — gyökeres gyógyítást követel.

Külvilról támadnak bennünket; várunk állandóan az ostromlók nyilainak vagy kitéve és mi mitse tennénk, hogy bástyánkat erősítsük, a támadást nemesen, bátran álló tábor neveljük?

A nagy védelmi harcban, melyet a zsidóság viv, vajon nem első helyen áll-e a jövő generáció nevelése? A zsidóság tudatára ébredt, hogy a multban súlyos hibák történtek gyermekeink vallásos nevelése körül s határozott kézzel nyúl hozzá e tévedések, e mulasztások pótlásához!

Beszéljünk őszintén . . .

Belátjuk, hogy gyermekeink vallásos nevelése nem állotta ki azt a próbát, melyet a súlyos napok reánk mértek. Sokan, igen sokan maginogtak, itthagytak bennünket; a fővárosban is, a vidéken is. Itt is, ott is azt látjuk, hogy nem adtunk nekik elég lelkiert, elég szeretetet a zsidóság iránt, mely ellensúlyozta volna a külső nyomást.

Revideálnunk kell egész mult tevékenységünket: a hitközségeknek is, a szülőknek is, a papoknak is. Revideálnunk kell, még pedig úgy, hogy minden szépítgetés nélkül feltárjuk a hibákat, ott nyomjuk meg a gemyes kelevényt, hol legjobban fáj és habár kiméretlen, de szerető kezekkel igyekezzünk a betegségtől megszabadítani az egészséges, életképes testet, a magyar zsidóságot.

Tehát beszéljünk őszintén . . .

Rabbijaink, hitoktatóink minden mulasztást, mely a multban történt, a közönség rovására írják, mely nem segít semmit nehéz munkájuk eredményesebbé tételében. A szülő nem él vallásos életet s így amit az iskolában a gyermek tanul, — csak homályos tudás lesz, a gyakorlatba át nem vive — nyomtalanul eltűnik. A vallás tan nem tudást kér, hanem gyakorlati vallásosságot, erre a gyermeknek a szülők közömbösége folytán alkalmatlan nincs, ezért eredménytelen a hitoktatás.

*) Felhívjuk külön is e cikkekre nemcsak a rabbik, hitoktatók és szakkörök, hanem az egész magyar zsidóság figyelmét. Rendkívül megszívlelendő Kálmán dr. cikke, ki maga is egész életét a hitoktatás mélyítésének és javításának szentelte.

A szerk.

Különben is oly csekély idő áll rendelkezésre a heti 45—45, összesen 90 perc alatt, hogy ebben a szűk időtartamban képzelenség tanítani zsidó történetet, imádkozást, bibliafordítást, liturgiát, esetleg még vallásfilozófiát is. Nem utolsó helyen említik hitoktatóink helyzetük inséges voltát, mely még munkaerejüket is bénítja, mellékfoglalkozások felé hajtja, — beszéljünk őszintén, — még tekintélyüket is lerontja.

Ezzel szemben a közönség minden szemrehányást a hitoktatók felé szór, mondván: annál intenzívebb munkát kellett volna a hittanóráknak végezni, minél nagyobb a közönség közönye. A papnak, a hitoktatónak a tisztje megtörni e közönyt és kitartó és kedvet el nem vesztő és folyton fokozottabb lelkesedő munkával új generációt nevelni, mely már kevésbé közönyös, mely melegen érző, a zsidóságot szerető, zsidóságra büszke, öntudatos, a próbák idején meg nem ingó.

Melyik oldalon van az igazság?

A hitközség világi vezetői felvetik a kérdést: talán a tantervben van a hiba? S összeül a tanügyi bizottság, hol együtt vannak lelkészek és világiak. A lelkészek lehetetlennek tartják a tanterv bővítését, hanem szaporítani kívánják a héber iskolákat, a talmud-tórákat. A vezetőség elfogadja a proppozíciót, felállít hittaniskolákat. S most mi történik? Beszéljünk őszintén! A hittaniskolába beiratkoznak azon tényleg vallásos szülők gyermekei, kik a világi iskola hittanóráin legkevésbé gyöngék a héber olvasásban, a zsidóélet ismeretében, akiknek, hogy úgy mondjam, az otthon többet nyújt s melegebb zsidó életet, mint maga a hittanóra; akiknek — csekély százalék ezek száma — jövődöbéli hithűségét, hála az Égnek, alig kell féltenuk. Ellenben a növendékek tulnyomó többsége távol tartja magát e hittaniskoláktól s marad a régi seb: a növendékek tulnyomó része héberül olvasni nem tud, templomba nem jár, igenis, a zsidó templom idegen az ő számára

Amilyen üdvös és fenntartandó dolognak vélem e hittaniskolákat a vallásosabb szülők gyermekei számára, annyira nem tartom megoldásnak e félintézkedést a növendékek nagy zöme érdekében.

Merre keressük tehát a megoldást?

Nehezen merem leírni az itt elmondandókat, de oly szomorú jelenségeknek vagyunk tanui, hogy bünnösnék érezném magam, ha tapasztalataimat elhallgatnám. Beszéljünk hát őszintén. A tények azt mutatják, hogy a közönség, azaz a szülők a hitoktatóban nem tudják felismerni a lelkipásztort, ki a gyermek vallásos életével törődik, hanem csak a tanárt, a tanítót látják bennük, ki gyermekeiket egy „tan-tárgy“-ra tanítja, miként egy másik tanár a magapenzumát!

A szülők nem állanak lelki kapcsolatban gyermekeik lelkipásztorával, legtöbbször nem is ismerik azokat, nevüket sem tudják — kivéve a kerületi templomok rabbijait. — ha véletlenül az illető rabbi a gyermek hitoktatója is. Ennek oka pedig az, hogy nem egy uton halad az otthoni vallásos nevelés és az iskolai hitoktatás! Amikor az apa a vallásos érzést akarja ébreszteni a gyermek lelkében, akkor az imakönyvet adja gyermeke kezébe, a hitoktató pedig a hittankönyvet, a zsidó történetet, a prófétákat. Amikor a szülő „élni“ akar hitében, akkor a hitoktató „tudás“-t akar adni; amikor az apa a jelennek nevelné, a hittanóra a múltat emlegeti.

Végtelenül elhibázott napjaink minden hittanórája, midőn arra tanítja a gyermeket, hogy mi volt a zsidóság múltjában s nem azt, hogy mit kell tenni ma a gyermeknek, hogy vallásosan éljen. Ne a hittanórán kapja meg a vallásos érzést és emelkedettséget, hanem a vallásos gyakorlat közben: a templomban és az imakönyv mellett!

Vissza az imakönyvhöz! Próbáljuk meg s ne használjunk a következő tanévben semmi más tankönyvet, csak az imakönyvet! Abból tanítsunk mindent, azt tanítsuk mindig! Ne legyen külön vallástani könyve az apának s külön az iskolának!

(Vége következik.)

Két dátum. 1920-ban a Move feliratban kéri a nemzetgyűlést, hogy törvényileg zárja ki a zsidókat a magyar nemzeti hadsereg tisztikarából.

1881-ben, a képviselőházban, az önálló magyar nemzeti hadsereg felállítását elsőnek egy magyar zsidó képviselő, Mezei Ernő követeli.

A londoni cionista kongresszus.

— Az Egyenlőség kiküldött tudósítójától. —

II.

London, július 12.

Weizsmann dr. folytatja beszédét.

A most tanácskozó konferenciának — ugymond — három feladata van. Az első, munkatervünk elfogadása. A második, megállapítása azoknak az eszközöknek, amelyekkel a szükséges pénzt biztosítani tudjuk. A harmadik, szervezetünknek ehhez a munkához való hozzáillesztése és átalakítása. Működési tervünknek oda kell irányulnia, hogy amennyi zsidót csak lehet, *állandó telepesnek* juttassunk el Palesztinába. *Tevékenységünk első évében 30—50.000 zsidót kell Palesztinába betelepítenünk.* A telepítés alapfeltétele csak a föld lehet és különféle okokból oda kell törekednünk, hogy nagy összefüggő területeket szerezzünk meg, amelyeken a telepítéseket létesítenők. Egységes, kis népességű és az arabs lakosság jogait és érdekeit nem érintő területeket kell szerezni. Vannak ilyen területek, a tervezet majd bemutatásra kerül. *Fennálló kolóniáink fejlesztését és kiterjesztését elhanyagolni nem szabad, de ezt a munkát a J. C. A.-ra kellene bízni.* Kívánatos, hogy a J. C. A. teljes erejével dolgozzon Palesztinában. Harmónikusan akarunk vele dolgozni. Nagy gyakorlati értéke volna annak, ha közös földszerző szervezetet teremténénk. A cionista szervezet egész politikai hatalma mindenkor a J. C. A. rendelkezésére fog állani. A közmunkák és az ipari fejlődés nagyszámu zsidó számára teremt majd foglalkozást. Nyilván Palesztina északi része lesz az ipari terület. Haifa lesz a főkikötő s a villamos energiák központja Galilea lesz. Az anyagi fejlődéssel lépést halad az iskolaügy fejlesztése, a tudományos képzés és a technikai iskolák.

A palesztinai kolonizáló és ipari munkások végzésénél alapelvük a cionistáknak, *hogy az arabok jóakarát megnyerjék.* A palesztinai arabokkal a legjobb viszonyban kell élni. Ha az arabok csak favágók és víz-hordók, tehát alsóbbrendű elem volnának az országban, akkor a zsidó Palesztina egész gazdasági és szociális rendje annak a veszélynek volna kitéve, hogy megmérgeződik. Arra kell tehát törekedni, hogy az arabokat a saját színvonalunkra emeljük és *segítsük őket, hogy ugyanugy haladjanak, mint mi.* A Palesztinán kívül eső arabs világban, az arabs területek kiművelésében és gazdasági fejlesztésében nagy szerep vár a zsidókra. Közösén békés gazdasági munkát fogunk folytatni. Szolgálatokat tehetünk így a civilizációnak és megkönnyíthetjük a mandatárius hatalom feladatait. Nehéz megígérnem, hogy az arabok belátják ellenünk irányuló animozitásuk alaptalan voltát, de arra számíthatunk, hogy az arabs nép javát akaró igaz arabok barátságát megnyerjük.

Hat évvel ezelőtt politikai pozíciót kellett teremteni, ma ugyanaz a helyzet a pénzügyi pozícióval. Ha mi cionisták arra törekszünk, hogy a sorainkon kívül állóktól kérjünk támogatást, akkor az áldozásban nekünk kell jó példával előljárnunk. Nincs határa annak, amit tennünk kell és gyorsan kell tennünk abban a tudatban, hogy országunk és a jövő nemzedékekkel szemben szent kötelességet teljesítünk.

Azt a szervezetet, amit az új feladatok követelnek, itt nem részletezhetem. A cionista apparátus mai szervezetét a zsidó nép megszervezésére és öntudatának fölébresztésére teremtették meg. A háború alatt politikai sikerek elérésére is vállalkoztunk. De a zsidó Palesztina fölépítésének gyakorlati munkája egészen más szervezetet igényel, mint a cionista propagandáé. Mert az új feladatok megoldására különösen alkalmas új erőket kell munkakörébe bevonni és mögöttük a zsidó tömegek osztatlan segítségét és odaadását kell egyesítenie. — Weizmann ezután a cionista szervezeten kívül álló elemek együttműködéséről beszélt. A *J. C. A.-on* kívül minden más nem cionista zsidó szervezet és egyes ember közreműködését szívesen látja, aki a palesztinai nemzeti otthon fölépítésén őszintén fáradozik. Az együttműködés formájának megállapítása a javaslatok tárgya.

(További tudósítás következik.)

A Zsidó Diákszövetség Memorandumából.

A nemzetgyűlés elé terjesztette Sándor Pál.

Súlyos sérelmeink.

Kirekesztették a főiskolákról a zsidóhitű diákokat.

A háború folyamán hosszú éveken át tanulmányainak folytatásában megakadályozott, majd a kommunizmust követő viszonyok következtében újabb veszteségeket szenvedett zsidó főiskolai ifjúság hónapokon át reménykedve várta azt az időt, amikor a felizgatott kedélyek annyira lecsillapulnak már, hogy újra beléphet — minden zaklatástól menten — azokba a termekbe, amelyekből hónapokkal előbb véresen verte ki másvallású társainak egy része. Annak a kiadandó kultuszminiszteri rendeletnek, amely a főiskolákra való beiratkozás módzatait foglalta magába, ilyenformán már a hírére is a legnagyobb örömmel és erős bizakodással köszöntötte, abban a biztos hitben, hogy a régi rend és fegyelm helyreáll a főiskolákon. Ámde a későbbi hírek, majd végül az 1920 február 27-én megjelent 16.990. számú kultuszminiszteri rendelet világosságában tárták eléje a valót, amely a teljes egyenjogúság elvét megtagadva, már a rendeletben foglaltak alapján is súlyos igazságtalanságokkal sújtotta tagjait.

Az említett rendelet értelmében ugyanis az 1920. év március elején megkezdődő és négy hónapig tartó pótszemeszterre beiratkozni csak hadviselt hallgatóknak, rokkantoknak és menekülteknek, ezeken kívül és elsősorban pedig az egyetemi karhatalmokban szolgáló diákoknak van joguk, a hadviseltnek azonban csak akkor, ha 3 félévnyi háborús veszteséget tudnak kimutatni, ezenkívül pedig — most már a rokkantakat és menekülteket is beleértve — még annak hozzáadásával, hogy egy, a tanári testület és a diákság megbizottaiból alkotott igazoló bizottság őket nemzethűség és a kommunizmus alatt tanúsított magaviseletük szempontjából megbízhatóknak jelenti ki. A karhatalmak tagjaira nézve ez az igazoló eljárás nem kötelező, sőt, ha a karhatalmon kívül állók 5 karhatalmi tag-

nak érettük kezeskedő aláírását megszerzik, az igazoló bizottság őket igazolni tartozik. A rendelet egy későbbi módosítása értelmében kivételesen beiratkozhatnak még a MOVE-nak, mint katonai testületnek nőtagjai, valamint az Apponyi-kollégium és más hasonló női intézetek tagjai is.

A rendelet súlyos igazságtalanságokat tartalmaz a zsidó diáksággal szemben. A sérelmek sorozata már ott kezdődik, amikor kizárólagosan katonai pótszemeszter tartására ad csak engedélyt, holott 1920-ban már nemcsak a katonaviselt hallgatóknak, hanem — a kommunizmus után a tanításban beállott kényszerszünet következtében — minden más diáknak is 2 félévnyi vesztesége volt. Azonban, ha el is tekintünk a hallgatóság e részével szemben fennálló sérelmekről, újabb, még súlyosabb sérelmeket találunk a rendeletben a katonaviselt, de a karhatalomban nem szolgáló zsidó hallgatókat illetően.

A rendelet ugyanis nemcsak hogy lehetővé teszi még ama karhatalmi tagok beiratkozását is, akik a háborúban katonák nem voltak s így veszteségük semmivel sem több más, a háború idején szintén nem katonáskodott hallgatóénál, nemcsak hogy módot nyújt minden másvallású hallgatónak a beiratkozásra oly alapon, hogy amennyiben belépnek a karhatalomba, azonnal beiratkozhatnak, hanem azzal, hogy amikor a karhatalmokban szolgálókra nézve semminemű megszorítást nem alkalmaz, másoktól viszont 3 félévnyi háborús veszteség kimutatását követeli, egyszersmind fölébe helyezi ezeknek jogok tekintetében azokat, akik akár régebben, akár a rendelet megjelenése után lettek tagjai a karhatalomnak.

Minthogy pedig a karhatalmak zsidót kebelükbe be nem fogadtak — hiába kísérelték meg több ízben is a belépést — a már régebben beiratkozott, harctereket megjárt, többszörösen kitüntetett és sebesült zsidó hallgatók csupán a hadviselt hallgatókra vonatkozó elbírálás alapján juthattak be a főiskolákra akkor, amikor másvallású kollégáik közül még azok is mind a legnagyobb könnyűséggel beiratkozhattak, akik soha katonák nem voltak, akik a háborúnak talán csak az előnyeit élvezték, akik éppen csak, hogy elhagyták a középiskolát és akiknek minden érdemük annyi volt, hogy a rendeletet követő napokban sürgősen beléptek az őket tárt karokkal fogadó karhatalomba.

Nem kisebb méltánytalanság érte azonban a zsidó hallgatót azzal is, hogy míg a MOVE nőtagjai és egyes keresztény női kollégiumok tagjai, tehát kizárólag másvallású nőhallgatók (hiszen a MOVE sem vett fel zsidót tagjának), a rendelet értelmében akadálytalanul beiratkozhattak a kifejezetten katonahallgatók számára tartandó szemeszterre, addig a zsidó nőhallgatók még az esetben sem részesülhettek e kedvezményben, ha történetesen megszállott területről menekültek is s míg a másvallású diáklányok nagy része bejuthatott a főisko-

... Az Istent pedig erény gyakorlásával tisztelik; mert ez a valódi istentisztelet.

Josephus, Apion ellen II. 22.

lákra, addig számtalan hadviselt zsidó férfhallgató nem vehetett részt az eredetileg kizárólag katonák részére tervezett pótszemeszteren csak azért, mert a rendeletben körvonalozott feltételeknek nem felelt meg teljes mértékben. A rendelet a méltánytalanságok mellett még annyiban is hiányos volt, hogy a főiskolákon való alkalmazásakor a legképtelenebb belemagyarázásokra adott alkalmat.

Távol testvérekről.

A tripoliszi zsidóság a san-remói határozat első hírére spontán összegyűlt rögtönzött ünnepélyekre, melyek a szefard-templomokban folytak le, az összes lakosság részvétele mellett. A gheula hetébe estek Tripolisban Rabbi Meir baal hanesz és Rabbi Simon ben Jochai emlékünnepélyei is, melyeket hasonlóképpen Palesztina főlzabeditásával kapcsolatos örömmünnepekké avatott a zsidó lakosság.

Szalonikiban május 12-én folyt le a zsidók ünnepi körmenete. Az üzletek, hivatalok, intézmények, raktarak zárva voltak és föllobogózták épületeiket. Mindenfelé görög és zsidó nemzetiszínű lobogókkal diszitett diadalkapuk voltak fölállítva és a keresztény templomok harangjai is egész nap zúgtak. A népgyűlésen, melyen jóformán a város egész lakossága vett részt, valláskülönbség nélkül, Anquelakis syndakus, Cazes községi tanácselnök, Bessantci és Matalon szalonikij országgyűlési képviselők tartottak szónoklatokat. A menet nagy óvációkat rendezett a kormányzó, az amerikai, olasz, francia és angol konzulátusok épületei előtt.

HIREK

— Egy antiszemita német egyetemi tanár megrendszabályozása. A heidelbergi egyetem egyik tanára, Arnold Ruge dr., aki politikai és társadalmi felfogásával már sok viharos vitának volt az előidézője, a háboru után a heidelbergi diákokat és polgárokat a legélesebb szavakkal főlzólította, hogy elméleti és gyakorlati munkássággal lépjenek az antiszemitizmus szolgálatába. Felszólítása miatt a badeni közoktatásügyi miniszter fegyelmi eljárást indított a tanár ellen. A vizsgálat eredményeként az antiszemitizmust hirdető tanárt megfosztották katedrájától.

— Ethika a Talmudban. Ez év tavaszán a pesti izraelita hitközség kiadásában az Izraelita Irodalmi Társaság közreműködésével megjelent az Ethika a Talmudban című munka, amely hitvédelmi és tudományos szempontból nagyszerű szolgálatokat tett a szorongatott zsidóságnak. A pesti izraelita hitközség most elhatározta, hogy a munka második kötetét is kiadja. A munka második kötetét, úgy mint az elsőt, Hevesi Simon dr. főrabbi szerkeszti, az egyes fejezeteket pedig, amelyek a Talmud erkölcsi tanait és világfelfogását tükröztetik vissza, Blau Lajos dr. és Weisz Miksa dr. dolgozták föl.

— A főrabbi özvegye. Fáradtan, lerongyoltan, kétségbeesetten a jövő gondjai miatt él közöttünk a magyar zsidóság egyik híres rabbijának özvegye. A háboru és a forradalmak elszakították pátriájától, itt tengeti szomorú sorsát az egykori főrabbi özvegye. Nevét a nagy papnak, akinek szóbeli tehetsége, tudományos készsége adott neki hírességet a külföld előtt, nem írhatjuk ki, mert szégyene volna az országnak, a magyar zsidóságnak, hogy egy nagy férfianak az özvegye éhezik, szenved és nélkülöz. Az Egyenlőség hatalmas olvasótábora a zsidó erények legszebbikével, a jóteknonykodással sohasem fukarkodott, most is arra kérjük, ne hagyja elesni, elpusztulni annak a férfianak gyászoló asszo-

nyát, akit a sors mostoha sága, a viharos események a nincsetlenség szörnyű helyzetébe sodort. Kérjük olvasóinkat, hogy a magyar zsidóság nagy papja özvegye számára adakozzék, mert tudjuk, hogy magyar zsidók nem feledkeznek meg soha azokról és azoknak hozzátartozóiról, akik nevének hirt, dicsőséget és babért szereztek. Adományokat az Egyenlőség kiadóhivatala juttat el a főrabbi özvegyéhez.

— A rakamazi orth. izr. hitközség tisztújító nagygyűlésén Flaszter Jenő dr.-t elnökké, Glück Adolfot gondnokká és Steiner N.-t pénztárnokká választották.

— Az olasz királyné a római zsidó gyermekmenhelyben. Elena olasz királyné e napokban meglátogatta a római zsidó hitközség gyermekmenhelyét, ahol több mint egy óráig időzött. A királyné Eliseo Ida igazgatónő kalauzolása mellett megtekintette az intézet összes helyiségeit és minden egyes osztályban résztvett az oktatásnál is. A királyné ismételtén adott kifejezést teljes elismerésének és látogatása után játékszereket és édességeket osztatott ki az intézet kis növendékei között.

— A budakeszi izr. imaegyesület f. hó 14-én tartja rendes évi közgyűlését. Az elnökség.

— Az olasz zsidó hitközségek kongresszusa. Az olasz zsidó hitközségek június hó 15-ikén és 16-án tartották Rómában első kongresszusukat. A kongresszuson részt vettek: Tripolis, Padova, Róma, Bengasi, Milano, Rovigo, Livorno, Ancona, Pisa, Genova, Modena, Acqui, Fossano, Vercelli, Lugo, Napoli, Asti, Siena, Spezia, Ferrara, Venezia, Ancona, Casale, Saluzzo, Pistoia, Mantova, Trieste, Firenze, Urbino és számos kisebb község kiküldöttjei. Sereni Angelo elnök és Sacerdoti A. főrabbi üdvözlő beszéde után a kongresszus elnökévé Ottolenghi Israel, titkárává Sestieri tanárt választották meg. A kongresszus kegyelettel emlékezett meg Ravenna Leoneról, ki jóformán egész életét az olasz hitközségek egy testületbe való egyesítésének szentelte, ami most végre életbelépett. Alaposan foglalkozott a zsidó kivándorlási akció kérdésével és kimondta, hogy a palesztinai bevándorlás technikai igazgatását Triesztben összpontosítja az e célra már létező organizáció igénybevételeivel és hogy főlzólítja az olasz hitközségeket ennek a mozgalomnak erkölcsi támogatására. Élénk eszmecsere fejlődött ki a rabbinevelés kérdéséről, melyet a livornói és firenzei rabbiiskolák egyesítésével óhajtanak megoldani. Szóba került a zsidó gyermekek helyzete is és ezzel kapcsolatban fölmerült az indítvány, hogy az olasz hitközségek összesége indítson mozgalmat a magyar zsidó gyermekek segélyezésére. Végül megválasztották a tizennégytagú vezérlőbizottságot.

Szigoruan rituális fiu-internátus

középiskolai, kereskedelmi és polgári iskolai tanulók számára.

Szigoru felügyelet és gondos ápolás, a legkitünőbb ellátás, egyéni nevelés. Az összes iskolához közel. Tanulók csakis korlátolt számban vétetnek fel.

Legjobb referenciák. Cim:

Virág Gyula, Budapest, VI., Ó-utca 42.

1886-ban az osztrák-magyar hadseregben 30.000-nél több zsidó katoná szolgált.

*

A szabadkai zsidó hitközség 1786-ban alakult. Az első rabbit 1803-ban alkalmazták.

*

Ujpesten 1840-ben először volt bíróválasztás; főbíróul «Löwi Izsák zsidót nevezték ki közakarattal 's a' kinevezettel a' keresztény és zsidó közönség annyira meg volt elégedve, hogy ezidén közfelkiáltással újra megválasztá». (Pesti Hirlap 1841 július 28.).

— **Uj ezredes.** A hadsereg rendeleti közlönye közli, a kormányzó őfőméltósága Bleier Mór alezredest, a volt 134. számú közös tüzérezredből, tüzérezredessé léptette elő.

— **Regény a bazini zsidókról.** Biró Lajos, a kiváló író, zsidó tárgyú regényen dolgozik. A készülő regénynek a bazini zsidók ellen 1535-ben emelt vérvád a tárgya. Biró beható történelmi és vallási tanulmányok után fogott hozzá munkájához, amelyben rátér az összes zsidó problémákra

— **Rákosszentmihályon zsidó iskolát állítanak föl.** A rákosszentmihályi izr. hitközség és szentegylet aug. 1-én tartotta meg nagy érdeklődés mellett rendkívüli közgyűlését. A napirend egyetlen tárgya a felekezeti népiskola felállítására nézve beadott indítvány tárgyalása volt. Szilágyi Jenő titkár ismertette az ügyet, majd bemutatta dr. Klein József kerületi főrabbi levelét, amelyben a hitközségi elöljáróságot buzdítja a szép terv keresztülvitelére. A nagy tetszéssel fogadott jelentések felett beható tanácskozás indult meg, mire egyhangulag elhatározták, hogy az izr. iskolát a lehető legrövidebb idő alatt felállítják. Erre a célra egy külön iskolaalapot létesítenek, amihez a hitközség 2000, a szentegylet pedig 3000 koronával járul hozzá. Minden tagot felhívják az adakozásra és hogy mindenki számára megkönnyítsék a jegyzést, a felajánlandó adományt hat havi egyenlő részletben is elfogadják. Ha az iskolát megnyithatják, úgy a mostani iskolabizottság iskolaszékké alakul át. Az összes határozatokat a közgyűlés egyhangulag a legnagyobb lelkesedéssel hozta meg, az iskolaalapra pedig nyomban 20.000 koronát meghaladó összeget jegyeztek. A közgyűlésen Bartos Menyhért hitközségi és Oesterreicher Ignác szentegyleti elnök elnökölt, utóbbit később Polgár József alelnök váltotta fel.

— **Adományok.** E héten beérkezett hozzánk tetszés szerinti kiosztásra: Frank Károlyné 100 K, K. A. Székesfehérvár 50 K. — Izr. vakok intézetének; L. L. 50 K. — Magyar zsidó hadifoglyok részére: Spitzer Mariska és Kati, Rosenberg Licike és Oblatt Pipi gyűjt. 470 K. — Szentföldi nyomorgóknak: Benedek Hermanné Mátészalka 50 K, Binetter Manó Esztergom 50 K, Pollacsek Ida Nyirbogdány 50 K, N. N. 200 K, Ipolyi A. 20 K. — A magyar zsidó főiskolai hallgatóknak: Fodor Béla Rakacza 500 K, Schultz Mihály 20 K, Grünhut Miksa 240 K. — Rechtschaffen Sámuel hátrahagyott családjának: Pauncz Ernő 50 K, Horváth A. 20 K, Kohn Lipót Kisbér 50 K, Lichtenstein Miksa 100 K, Ipolyi A. Budapest 20 K. — Goldberger Farkas hátrahagyott családjának: Blantz Mór gyűjt. Elek 300 K. — Rosner Mór részére: Pauncz Ernő 100 K, Schilling Mihály Elek 100 K, Brenner Szerg. Szokoly 30 K. — Dzsentrí urileány részére: Scheiner Márton Csongrád 20 K.

— **Hymen.** Rosenberg Sándor Egerből f. hó 3-án tartotta esküvőjét Rosmann Blanka kisasszonnyal Sátoraljaujhelyben. (Minden külön értesítés helyett.)

Krausz Sándor Sárospatakról eljegyezte Moskovits Szerénke kisasszonyt Rebrényből. (Minden külön értesítés helyett.)

Holländer Adolf és Fixl Ilona folyó hó 8-án tartották meg esküvőjüket.

Trebitsch Izidornak, a pesti Chevra Kadisa megbizottjának leányát, Arankát eljegyezte Löwenheim László kereskedő Budapestről. A menyasszony nővére dr. Trebitsch Jenőnek, a Zsidó Magyar Főiskolai Hallgatók Országos Szövetsége nagyérdemű elnökének.

Krausz Arankát Forró-Encsen eljegyezte dr. Ungár Samu orvos. (Minden külön értesítés helyett.)

Léderer Vilmos és neje szül. Rottenberg Szidónia f. hó 6-án ünnepelték házasságuk 25-ik évfordulóját gyermekeik körében.

— **A debreceni főkántor,** Fischer Henrik, kit a pesti hitközség megválasztott, állását nem foglalhatja el, mert nem tudott a fővárosban lakást kapni. Fischer a debreceni hitközség szolgálatában marad.

— **Tanárválasztás.** A Budapesti Kereskedelmi Akadémia vezérőlbizottsága dr. Láczer Istvánt a Kereskedelmi Akadémia rendes tanárává választotta.

— **Helyreigazítás.** Annak közlésére kérnek bennünket, hogy a szegedi hitközségnél működő Stern Gyula ur nem a kiskőrösi rabbi fia. A kiskőrösi hitközségnek nem is volt Stern nevű rabbija.

— **Eliezer ben Menáchem.** Jeruzsálemi tudósítónk írja, hogy az ottani rabbikollégium Tamuz hó 15-ét, amely napon Sir Herbert Samuel Palesztinába érkezett, vallási örömnappak nyilvánította, a Tachnun-ima elmondását e napon megtiltotta és külön hálaimát íktatott az imarendbe Eliezer ben Menáchem (ez a kormányzó héber neve) tiszteletére.

*

* **Hitközségek figyelmébe!** Iskolai imakönyv Pollák-féle héber-magyar, finom papírra nyomva, erős kötésben 40 kor. (Hitközségeknek engedmény.) Neumann könyvkereskedő (ezelőtt Schwartz Ignác) Budapest, Király-u. 8.

NAPTÁR.

Vasárnap, augusztus 15. elul hó 1. (Tekiász-sófar), hétfő 2., kedd 3., szerda 4., csütörtök 5., péntek 6., szombat 7. — Heti szidra: Sóftim (M. V. 16. f. 18. v. — 21. f. 9. v.). Háftora: Onóchi, onóchi hú menáchemchem. (Jezs. 51. f. 12. v. 52. f. 12. v.). — Szombat bejövetele: 7 ó. 45 p. Kimenetele: 8 ó. 25 p. — I. Perek.

PÁLYÁZATOK.

Elsőrangú orth. vallásos Bal-Muszaf előimádkozót keres Békeegyesületi imaház, VIII., Dobozi-utca 45., jelentkezhetnek az imaházban minden nap este nyolc órakor, vagy Tyrnauer Nánán urnál, Baross-utca 128., délelőtt 9—12 óráig.

Kántor (Bal-Muszaf) kerestetik a három főünnepre. Ajánlatokat az igények feltüntetésével a mezőberényi izraelita hitközség címére Mezőberénybe kérünk.

A kálozi izr. főhitközség azonnal betöltendő „Schóchet ubódek“ állásra pályázatot hirdet. Esetleg Aufausz schóchet előimádkozó is megfelel. Ha a folyamodó csak a bekövetkezendő nagy ünnepekre vállalná az előimádkozást és metszést, folyamodványában erre való anyagi igényét külön megjelölve nyujtsa be az Elnökséghez. A hitközség kerületéhez 3 pusztá és egy község tartozik. Káloz, 1920 augusztus hó 6-án. Singer Károly, hitk. elnök. Schwarcz Mihály, pénztárnok.

A sátoraljaujhelyi aut. orth. izr. hitközség samesz és pénzbeszedői állásra pályázatot hirdet. Pályázótól megkivántatik, hogy magyar honpolgár, megfelelő intelligenciája és héber tudása legyen. Javadalmazás megállapodás szerint. Kellőleg felszerelt kérvények alulírott elnök címére legkésőbb f. hó 25-ig beküldendők. Utiköltségét csak a meghívottnak térítjük meg. Sátoraljaujhely, 1920 aug. 1-én. Lipsitz Adolf, hitk. elnök. Oszmann Ignác, hitk. titkár.

Az óbudai izr. hitközség ujonnan létesített elemi iskolája szeptember 1-ére két olyan okleveles női tanerőt keres, akiknek az I—II. osztály oktatásában gyakorlata van. Sürgős ajánlatok aug. 24-ig dr. Schreiber Ignác főrabbi, iskolaszéki elnök ur címére kéretnek. Az iskolaszék.

Az orosházi hitközség a nagy ünnepekre egy elsőrangú Bal-Muszaf-ot keres. Templomi kórus nincs. Tetszés esetén esetleges alkalmaztatásra számíthat, miután a főkántori állás most nincs betöltve. Fizetési igényeket, személyi adatokat stb. Presser Albert templomgondnok Orosháza címére kérünk.

Az Emberbarát Templomegyesület Budapest, Szilágyi-utca 5. pályázatot hirdet kántori állásra. Fizetés megegyezés szerint. Írásbeli kérvények fenti egyesület elnökségéhez küldendők. — Az elnökség.

Kántor (Bal-muszaf) kerestetik a nagy ünnepekre. Csakis orthodox pályázhat. Közelebbit a biharderecskei hitközség elnökségénél, Biharderecske, 1920 jul. 16.

APRÓ HIRDETÉSEK.

Szülők figyelmébe! Egy-két tanuló kitűnő ellátásban, gondos nevelésben részesülhet középiskolai vallásánál. Dr. Winkler, VII., Nefelejts-utca 58.

Ismeretség hiányában ezuton keresek 22 éves, 80.000 korona hozománnyal rendelkező hugom részére oly izraelita uriembert férjül, ki egy igazán intelligens, okos és bájos feleséget akar. Leveleket „Harmónia” jeligen a hirdetési osztályhoz.

Bőrkereskedésben, mely szombaton zárva van, perfekt, mérlegképes könyvelő és jó házból való tanuló felvétetnek. Kepes Sándor, IX., Mester-u. 12.

Házasság. Nővérem részére, 400.000 korona készpénzvagyonnal, teljes berendezéssel és kelengyével jellemes ur, hivatalnok vagy üzletember, 40—45 éves, kerestetik. Ajánlatok „Diskretio 4425” jeligére Haasenstein és Voglerhez Budapest, Dorottya-utca 11.

Saját üzlettel bíró, 27 éves fiatalember csekély rokkantsággal, megnősülne. Csakis intelligens, vallásos család levelét kérem teljes névvel ellátva „főhadnagy” jeligére Batthyány-utca 2. sz. tőzsdébe.

Házvezetőnek kerestetik vidékre vallásos izr. családkhoz a háztartási teendőknél és főzésben kellő jártassággal bíró izr. nő. Havi fizetés 500—600 kor., teljes ellátás, jó bánásmód. Cim a hird. osztálynál.

Tanítónő, okl. izr. kerestetik két második és egy harmadik polgárra kisleányok előkészítésére. Ajánlatokat fizetési igénymegjelöléssel Aba, Fejérmegye, a postamester címére kérem.

Benősülne, esetleg más szakmába is, 48 éves, de 35 évesnek látszó fényképész budapesti jó családból. Leveleket hozzátartozóktól „Csak Budapest” jelige alatt a hirdet. osztály továbbit.

Vagyonos uriosztályhoz folyamodik urinó. Létalapításhoz csak egy berendezett konyhakredencet és jégszekrényt kérek. Szives értesítést „Noblesse oblige” jeligére Kertész-utca 16. hirdetőbe.

Fővárosi tanár ellátásra elfogad középiskolai tanulókat. Ajánlatok „Szeptemberre” jeligére Győri-Nagyhoz, Kertész-u. 16.

Házvezetőnő anyahelyettesnek ajánlkozik vidékre. Értesítések „Anyahelyettes” jeligére a hirdetési osztályba.

Zsidó elemi tanítónő napi egy óra tanításra felvétetik. Cim a hirdetési osztálynál.

Örökbe adnám 7 hónapos szép kis fiamat, oly családhoz, mely saját gyermekének nevelné. Leveleket „Gyermek” jeligére hirdetési osztályhoz.

Iskolásgyermeket intelligens izr. uri ellátásba vennék. „Németnyelv” jeligére hirdetési osztályhoz.

Özvegy földbirtokos 4 gyermekének keres 30—35 éves anyát tekintélyes családból, egy csinos és művelt házigazdafőnöknét, de csakis vidékről. Levelet „50” jeligére hirdetési osztályhoz.

Szülők figyelmébe. Izr. állami nyugd. család 2 tanuló elfogad teljes ellátásra. Cim a kiadóhivatalban.

Elsőrangú énekművész főkantori állást keres kórusos zsinagógában. Aranyérmert nyert a varsói filharmónikus társaságban, sok magyar- és németországi ajánlással rendelkezik. Esetleg elvállalja a legközelebbi nagyünnepi istentiszteletek vezetését. Cim: Halévy Ignác Budakeszi, Rákóczi-u. 69.

(i) Menekült főgimn. és polg. iskolai hitoktató, hitközségi ügykezelésben is jártas, állást keres. Cim kiadóhivatalban.

Izraelita vallásu szakácsnő felvétetik. Apfelbaum, VII., Thököly-ut 18.

Kitűnő muszaf, esetleg sacherisz-előimádkozó, volt orth. kántor, keres orth. hitközségben főünnepekre, esetleg szukkothra is, állást. Szükség esetében a metszésnél is segédkezne. Ajánlatok „Vallásos Talmid-chochom” alatt, fizetés megjelölésével a kiadóhivatalba kértnek.

Házaspár havi 150 koronáért butorozott szobát keres nemesszívű családnál. Goldner Márkus hivatalk, Kalvin-tér 8., II. udvar, I. 12.

Orvosnövendék tanítást vállal. Eisnitz Zsigmond, Damjanich-utca 18., I. 12.

Fogtechnikus Urak! Fogászatban meglehetősen jártas orvostanhallgató tiszteletteljesen kéri Önöket, hogy valaki szerződtesse be. Szives ajánlatokat „Havi tandíj” jeligére kiadóba kérek.

Tisztviselői állást, vagy könnyebb fizikai munkát vállal volt minisztériumi tisztviselő. Mig álláshoz jut, kéri a jószívű emberek támogatását. Lauly István, Szőlőkert-utca 33., fdsz. 4.

Rokkant katona, tönkrement rőfösmester, ki évekig szibériai fogságban sanyalódott, mialatt egészsége megrendült, három gyermeke meghalt és családja nyomorba jutott, arra kéri a jószívű közönséget, juttasson hozzá némi segílyt, amivel árut vásárolhatna. Szives adományokat Hochmann Rudolf, Balkány (Szabolcs m.) címre kér.

Hétéves kisleányom mellé feltétlen megbízható, intelligens izraelita tanítónőt keresek, ki a gyermeknek tanítását, nevelését vállalja. Király-utca 93., II. 22. Naponta 3—4-ig.

Előkelő családból való, vallásos fiatalember, ki egy régen fennálló jóforgalmu üzletnek társtulajdonosa, feleségül venne vallásos, vagyonos, intelligens urileányt. Leveleket „Boldog otthon O. J.” jelige alatt a hirdetési osztály továbbit.

Vidéki rabbi 15—16 éves, jó házból való talmudistát elfogad, tanítatásáról és ellátásáról gondoskodik. Énekelni tudók előnyben. Ajánlatokat dr. Silberfeld Jakab Békéscsaba címre.

Házaspár 2 gyermekkel takarításért vagy pénzért butorozott szobát keres. Eckstein Gyula Csengeri-u. 6., fdsz. 9.

Intelligens, fűrészgári szakjártassággal bíró, könyvelésben teljesen jártas vezető erő, 26 éves izr. fiatalember, benősülne. Igényeim közepesek. Kimerítően tájékoztató, fényképpel ellátott leveleket kettős borítékban „művelt lelkű, fiatal, szőke” jelige alatt a hirdetési osztály továbbit.

Izr. nevelőnő, ki két leányomat negyedik polgárra előkészítené, felvétetik. Levelek Grosz Arminhoz, Jászfelső-szentgyörgyre küldendők.

Keresek három fiugyermekemhez vallásos érzésű izr. nevelőt, ki őket a gimnázium harmadik, illetve ötödik osztályára előkészítse és levezgáztassa. Nyelveket bírók előnyben részesülnek. Ajánlatokat működési bizonyítványokkal, fizetési igény megjelölésével kérek címre: Weinberger Kálmán Nyir-Vaja, Szabolcsmegye.

Nevelőnő, magyar-német, 2 leánygyermek részére zongoratanítással felvétetik. Kípest, Üllői-ut 42.

Józsefvárosi **magántanfolyam** Baross-utca 75.
Előkészít elemi, közép- és kereskedelmi iskolai vizsgákra és érettségire. — Nyelvtanfolyamok.

Saját gyártmányu **Cziczith (ציצית)** kapható kisebb és nagyobb mennyiségben. Kérien ajánlatot Herskovits Salamon, Püspökladány (Hajdu m.)

BUTORT minden igénynek megfelelő, készít és raktáron tart:
Juhász Lajos műasztalos mester BUDAPEST, Szondy-u. 35. — Izabella-u. 83.

Poloskairást, lakástisztítást, festést, tapétázást szakszerűen végez a **VACUUM és SULFID VÁL-LALAT R.-T.** Budapest, VI., Dálnok-utca 11. Telefon: 4-91.

Gräf és Stift teher- és luxus-automobilokat

szállít vezérképvisellete

HIRSCH HUGÓ, BUDAPEST

VI., Liszt Ferenc-tér 3. Telefon 149-62.

Mindennemű autókellékek és alkatrészek raktáron.